

Umsögn um frumvarp til laga um námsgögn

Stjórn Félags um menntarannsóknar fagnar frumvarpi mennta- og barnamálaráðherra til laga um námsgögn sem markar mikilvægan vendipunkt í þróun menntamála á Íslandi. Með því er leitast við að tryggja aðgang að fjölbreyttum og gæðamiklum námsgögnum fyrir leik-, grunn-, framhalds- og tónlistarskóla. Frumvarpið felur í sér stefnumótandi áherslur sem ætlaðar eru að styðja við jafnrétti, nýsköpun og menntun barna og unglunga í landinu.

Við nánari skoðun á frumvarpinu koma í ljós nokkrar veigamiklar áskoranir og atriði sem þurfa ítarlegri umfjöllun og hugsanlega endurskoðun.

Fyrst ber að nefna eftirfarandi atriði til að tryggja samræmi í lögunum:

- Meðal nýmæla í nýju lögunum er að þau ná yfir öll skólastig frá leikskóla og upp í framhaldsskóla en einnig tónlistarskóla. Gleymist hefur í einhverjum greinum að minnast á tónlistarskólana og vakna því spurningar um gildissvið einstakra greina, þ.e. hvort þau ná einnig til tónlistarskóla eða ekki.
- Samkvæmt þeim drögum sem nú eru kynntar verða námsgögn nemendum að kostnaðarlausu til 18 ára aldurs. Það má því gera ráð fyrir að nemendur á lokaári framhaldsskóla, sem hafa almennt náð 18 ára aldri skulu þurfa að greiða fyrir námsgögn meðan yngri samnemendur þeirra gera það ekki. Verður því að teljast að þetta fyrirkomulag leiði til töluverðrar mismununar milli nemenda.

Í kafla 4 undir greinargerð er PISA nefnt sem dæmi um “nýjustu rannsóknir”. Hafa skal í huga að PISA verkefni OECD er ekki eiginleg rannsókn heldur er hún viðtæk gagnasöfnun. Þau gögn eru gjarnan notuð í rannsóknum, m.a. sem gerðar eru af OECD og fjölmörgum öðru fræðafólki.

Varðandi mikilvægi samráðs við hagsmunaaðila er kallað eftir samráði við fræðasamfélagið. Helstu hagsmunaaðilar eru taldir vera skólasamfélagið, þ.m.t. börn, foreldrar, starfsfólk og stjórnendur í leik-, grunn-, framhalds- og tónlistarskólum, atvinnulífið, þ.m.t. bókaútgefendur og menntatæknifyrirtæki og stjórnvöld, þ.m.t. sveitarfélög. Afar mikilvægt er að fræðasamfélagið sé þarna talið með helstu hagsmunaaðilum.

Frumvarpið mælir fyrir um mikilvægi þess að ráðherra setji gæðaviðmið fyrir námsgögn. Þessi gæðaviðmið þurfa að vera unnin í nánu samráði við kennara, skólastjórnendur, nemendur, aðra hagsmunaaðila, en sér í lagi þarf að tryggja aðkomu fræðasamfélagsins.

Þess er saknað að ekki skuli vera lögð meiri áhersla á nýsköpun í námsefnisgerð með það fyrir augum að efla stöðugt rýni á skapandi hugsun um bæði starfshætti og það námsefni sem stuðst er við.

Frumvarpið þarf að taka mið af hröðum tæknibreytingum og þróun í menntunarfræðum sem hefur áhrif á hvernig námsgögn eru hönnuð og notuð. Það er mikilvægt að löggjöfin styðji við sveigjanleika og nýsköpun í gerð námsgagna þannig að hægt sé að bregðast við breytingum. Þá er ekki síður mikilvægt að viðbrögð við breytingum byggja á vönduðum gagnreyndum aðferðum menntavísinda. Því þarf að tryggja aðkomu og þátttöku fræðasamfélagsins með þátttöku fulltrúa í stjórnnum og starfsnefndum sem ráð er gert fyrir í lögunum. Eins og frumvarpið er kynnt í samráðsgátt er ekki að

sjá að gert sé ráð fyrir aðkomu fulltrúa fræðasamfélags í skilgreiningum gæðaviðmiða, gerð útgáfuáætlana né stjórn þróunarsjóðs námsgagna.

Rannsakendur í menntavísindum og tengdum greinum gegna lykilhlutverki í að skilja hvernig nemendur læra best og hvaða þættir hafa áhrif á námsárangur. Með því að vinna náið með útgefendum og framleiðendum námsgagna geta þeir miðlað þekkingu sinni og tryggt að nýjustu rannsóknir endurspeglast í hönnun og innihaldi námsgagnanna. Þetta samstarf getur leitt til námsgagna sem eru betur í stakk búin til að mæta þörfum nemenda.

Útgefendur og framleiðendur námsgagna búa yfir mikilvægri þekkingu og reynslu í hönnun, útgáfu og dreifingu námsgagna. Með því að vinna í nánú samstarfi við rannsakendur og kennara geta þeir tryggt að námsgögnin séu ekki aðeins aðlaðandi og aðgengileg fyrir nemendur og kennara, heldur einnig að þau styðji við bestu mögulegu kennsluaðferðir.

Til að hámarka gæði og árangur námsgagna er því brýnt að frumvarpið geri ráð fyrir og hvetji til virks samstarfs milli allra þessara aðila. Slíkt samstarf getur ekki aðeins tryggt að námsgögnin séu í samræmi við nýjustu þekkingu og rannsóknir í menntavísindum, heldur einnig að þau mæti þörfum og væntingum nemenda og kennara í raunverulegum kennsluaðstæðum. Þannig verður hægt að tryggja að námsgögnin sem framleidd eru og notuð í skólum landsins séu bæði árangursrík og viðeigandi fyrir íslenska menntakerfið í heild sinni.

Reykjavík, 22. mars 2024

Stjórn Félags um menntarannsóknir:

Tryggvi Brian Thayer
Anna Magnea Hreinsdóttir, formaður
Halldóra Pétursdóttir
Jenný Dagbjört Gunnarsdóttir
Jóhann Örn Sigurjónsson
Sigríður Margrét Sigurðardóttir
Svava Björg Mörk